

ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗА КОРДОНОМ (1960-і – 1980-і рр.): ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Українське жіноцтво за кордоном у ХХ ст. відзначилося активною громадською, культурно-освітньою та соціально-харитативною діяльністю. Представниці жіночих організацій ставили на обговорення гострі політичні питання та на весь світ озвучували проблему української державності. Про це красномовно свідчать документи, що зберігаються у Центральному державному архіві зарубіжної україніки (ЦДАЗУ).

Значний масив архівних документів висвітлює правозахисну діяльність українського жіноцтва в 1960-х – 1980-х роках у США та Канаді, зокрема Українського Золотого Хреста¹, Союзу українок Америки², Організації українок Канади ім. Ольги Басараб³, а також Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО), яка була створена у 1948 р. у Філадельфії та є центральним об'єднанням жіночих українських організацій за кордоном і до сьогодні⁴.

На жаль, документи українських жіночих осередків за кордоном не представлені в ЦДАЗУ окремими фондами, адже поки що не передавалися на зберігання до архіву. Проте низка документів цих організацій, що висвітлює зокрема їх правозахисну діяльність, відклалася в інших фондах. Це архівні фонди, у яких містяться документи громадських організацій Канади та США, що співпрацювали з активним

¹ Український Золотий Хрест (УЗХ) – громадсько-допомогова жіноча організація, заснована у 1931 в США як жіночий відділ при Організації державного відродження України. Див.: *Енциклопедія українознавства*, під ред. В. Кубійовича, Париж; Нью-Йорк (Молоде життя), 1980, ч. 9, с. 3423.

² Союз українок Америки (СУА) постав у 1925 р. в Нью-Йорку. Про створення СУА та перші роки її діяльності див.: *Ювілейна книжка Союзу українок Америки (1925–1940)*, Нью-Йорк, 1941, с. 10.

³ Організація українок Канади (ОУК) ім. Ольги Басараб юридично оформилася у 1932 р. як братня організація Українського національного об'єднання Канади. Проте її перші осередки виникли ще в листопаді 1930 р., коли при Українській стрілецькій громаді було засновано перші жіночі відділи. Див.: *На службі рідного народу. Ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930–1955)*, Вінніпег (Новий шлях), 1955, с. 24, 26.

⁴ М. Г. Марунчак, *Історія українців Канади*, Вінніпег, 1991, т. II, с. 310.

українським жіноцтвом, або ж тих організацій, у структурі яких були створені та діяли жіночі осередки.

Документи, що інформують про заходи українського жіноцтва за кордоном і націлені на захист та оборону прав українців у Радянській Україні, зберігаються у фонді № 36 “Світовий конгрес вільних українців (СКВУ)”, (1948–1994). Така потужна міжнародна координаційна надбудова над українськими організаціями у діаспорі, як СКВУ підтримувала тісні стосунки з багатьма жіночими громадськими організаціями. Оскільки СФУЖО та її організації були членами СКВУ, то ними надсилалися до керівних органів СКВУ документи, що сьогодні дають чітке уявлення про підготовку правозахисних акцій, участь у конференціях, на яких порушувалась проблема репресій в Україні тощо. Серед організацій, які здійснювали кореспонденцію зі СКВУ, є безпосередньо СФУЖО та Союз українок Америки.

Також значний масив документів, що стосується правозахисної діяльності українського жіноцтва, зосереджено у фонді № 39 “Організація державного відродження України (ОДВУ)”, (1933–2000). Наявність документів українських жіночих організацій у цьому фонді пов’язано з тим, що в структурі ОДВУ у 1931 р. постав один із активних жіночих осередків США – Український Золотий Хрест. Тому у фонді ОДВУ відклалися документи УЗХ, що свого часу надсилалися ОДВУ для ознайомлення або ж з метою організації подальших спільних дій.

Крім цього, правозахисну діяльність українського жіноцтва за кордоном дають змогу досліджувати документи фонду особового походження № 41 “Селешко Михайло Дамянович (1901–1981), український журналіст та громадський діяч” (1932–1980). Михайло Селешко, беручи активну участь у житті української діаспори Канади, зібрав у своєму особистому архіві такі документи, як програми заходів, афіші, запрошення, повідомлення, статті про заходи, що готувалися різними громадськими організаціями, у тому числі й ОУК ім. Ольги Басараб та СФУЖО.

Із огляду на те, яким способом документи жіночих громадських організацій увійшли до вищезазначених фондів, стає зрозумілим і їх видовий склад. Серед них практично відсутні організаційно-розпорядчі документи, натомість значну кількість становлять інформаційно-

Л. Ващук, Правозахисна діяльність українських жіночих організацій...

довідкові. Найпоширенішими з цієї тематики документами є листи, обіжники⁵, програми заходів, запрошення, а також звернення до громадськості. Більшість із них створені машинописним і друкарським способами, містять маргіналії та автографи. Деякі із них, зокрема листи, виконані на офіційних бланках організацій.

Важливим аспектом при аналізі джерельної бази з цієї теми є інформаційне наповнення документів, на чому слід зупинитися детальніше. Спробуємо прослідкувати за документами ЦДАЗУ, якими засобами українське жіноцтво за кордоном відстоювало права людини в умовах тоталітарного режиму в СРСР та яких результатів вони досягали в цьому.

Низка документів (обіжники, листи, звернення) Українського Золотого Хреста, ОУК ім. Ольги Басараб та Українського Національного Об'єднання Канади, у структурі якого перебувала ОУК, інформують про спільну акцію цих організацій, розпочату в 1968 р. і направлену на оборону українських політв'язнів. Так, окремий пункт обіжника ч. 10 Головної Управи (ГУ) УЗХ, датованого лютим 1968 р. та виданого у Детройті, інформує про початок масштабної акції допомоги політичним в'язням⁶. У своєму обіжнику УЗХ анонсує відкриття спеціального банківського рахунку, кошти з якого призначені на новостворений Фонд допомоги політв'язням у Радянській Україні.

У цьому документі УЗХ послідовно аргументував мету акції: *“Наша організація зайняла передову роллю у викриванні злочинів Москви і у навітленні активного спротиву цій політиці народовбивства наших письменників, журналістів, адвокатів, професорів, інженерів, науковців, селян і робітників. Мобілізуючи світову opinio в обороні прав української людини й української нації взагалі, ми мусимо рівночасно організувати й матеріальну допомогу безпосереднім жертвам московського геноциду-народовбивства та їх родинам”*⁷. Таким чином, у сво-

⁵ Обіжник – документ, що містить короткий звіт про діяльність організації за певний час, а також плани і завдання для подальшої її діяльності, призначений для внутрішнього користування у системі організації. Обіжники створювалися машинописним чи гектографічним способами в багатьох екземплярах та поширювалися керівними органами серед відділів, філій чи братніх організацій. Таким чином, всі осередки організації були поінформовані щодо стану справ інших структурних частин та організації в цілому.

⁶ ЦДАЗУ, ф. 39, оп. 1, спр. 52, арк. 24.

⁷ *Ibid.*

єму обіжнику українська жіноча організація чітко окреслила два завдання у правозахисній сфері: мобілізувати світову громадськість в обороні прав українців та організувати матеріальну допомогу.

Заклик Українського Золотого Хреста долучитися до акції не був проігнорований. У ЦДАЗУ зберігається звернення до канадської громадськості українського політичного діяча в Канаді, журналіста й історика Зіновія Книша. Звернення датоване березнем 1968 р., тобто наступним місяцем після оголошення УЗХ щодо відкриття спеціального рахунку. У документі повідомляється про масові арешти українців та ув'язнення в концентраційних таборах, про що було проінформоване суспільство США та Канади *“з переданих з України матеріалів – усних інформацій та писаних документів”*⁸. Зіновій Книш інформує, що в Канаді при ОУК ім. Ольги Басараб було створено Фонд УЗХ задля збору коштів з метою підтримки українських політичних в'язнів.

Громадський діяч апелює до українців у Канаді, чітко визначивши, яким чином вони можуть стати в обороні переслідуваних: *“...святій обов'язок кличе нас подати їм допомогу: моральну – через солідарну нашу поставу з ними, правну – організовуючи їм оборону, політичну – популяризуючи в світі їхню діяльність, та фінансово-матеріальну – пересилаючи їм та їхнім родинам посилки з харчами та потрібними для щоденного вжитку речами”*⁹.

У квітні 1968 р. черговим обіжником ч. 11¹⁰ ГУ УЗХ було поінформовано про розпочаті акції збору коштів, які розгорнулися в інших країнах, що входили у систему Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій (ІСНО). Починаючи з 3-го березня 1968 р. при ІСНО почав діяти Комітет допомоги й оборони українських політичних в'язнів у ССРСР (*українська діаспора нерідко вживала аббревіатуру ССРСР, у тому числі у власних назвах комісії, комітетів, фондів – Л. В.*), який координував цю акцію у світовому масштабі. Головою Комітету було обрано Зіновія Книша, а його заступниками – голову ОУК ім. Ольги Басараб Стефанію Савчук та багаторічну голову УЗХ Марію Квітковську.

⁸ ЦДАЗУ, ф. 39, оп. 1, спр. 52, арк. 27.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*, арк. 30.

Л. Ващук, *Правозахисна діяльність українських жіночих організацій...*

У свою чергу, при УЗХ також розпочала роботу спеціальна комісія для проведення цієї акції, про що йдеться мова в обіжнику ч. 13 ГУ УЗХ за серпень 1968 р.¹¹ Окремим пунктом розповідається про Фонд УЗХ для допомоги й оборони політв'язнів. Очолила цю комісію заступниця голови ГУ УЗХ, активна громадська діячка Павлина Різник. Документ вказує, що комісія висилала звернення до Відділів і Делегатур УЗХ та його братніх організацій зі зверненням приєднатися до акції.

Крім цього, обіжник повідомляє, що проблема захисту українських політв'язнів є одним із винесених питань на 23-й з'їзд УЗХ, що мав відбутися 31 серпня – 2 вересня 1968 р. Порядок денний передбачав озвучення 1 вересня таких доповідей: “Сучасні події на Україні” та “Акція УЗХ для допомоги та оборони політв'язнів”¹².

Подальший перебіг акції висвітлює низка листів секретаря УНО Канади Євгена Мастикаша до Центральної Управи ОУК ім. Ольги Басараб, при якій діяв Фонд УЗХ. Так, у листі від 11 серпня 1968 р. інформується про пересилання 145,50 \$ від філій УНО на допомогу і оборону українських політичних в'язнів у Радянському Союзі¹³. У листі від 26 грудня 1968 р. вказано, що до Фонду допомоги і оборони українських політичних в'язнів при УЗХ переслано 25 \$ відділом ОУК Ст. Боніфас, провінції Манітоба¹⁴. Також окремим листом від 26 грудня 1968 р. Євген Мастикаш повідомив, що Крайова Екзекутива УНО Канади у погодженні з ОУК ім. Ольги Басараб надрукувала календарі на 1969 р. із зображенням собору св. Софії Київської¹⁵. Ці календарі планувалося реалізовувати під час Коляди та Щедрівки на Фонд допомоги та оборони українських політв'язнів у СРСР. Також у документі міститься інформація щодо розсилки цих календарів у філії УНО для їх подальшого поширення.

Таким чином, акція оборони українських політичних в'язнів, розпочата жіночими організаціями у 1968 р., відбувалася у тісній взаємодії жіночих організацій США та Канади, а також з іншими українськими організаціями – ОДВУ, УНО Канади та ІСНО.

¹¹ ЦДАЗУ, ф. 39, оп. 1, спр. 52, арк. 35–36.

¹² *Ibid.*, арк. 36.

¹³ *Ibid.*, арк. 34.

¹⁴ *Ibid.*, арк. 41.

¹⁵ *Ibid.*, арк. 40.

Оборона прав людини, права на національну самоідентифікацію, стала важливим напрямом роботи жіночих осередків за кордоном, а також їх координуючого органу – Світової федерації українських жіночих організацій у 1970-х – 1980-х роках.

У цій же сфері продовжили докладати зусилля члени Українського Золотого Хреста. Значення діяльності УЗХ, у тому числі правозахисної, відмітив у своєму листі від 4 жовтня 1971 р. Голова Координаційної Ради Ідеологічно споріднених націоналістичних організацій Модест Мицик, надісланому з нагоди 40-ліття УЗХ¹⁶. У листі адресант зауважує: *“Треба з признанням підкреслити допомогову діяльність Українського Золотого Хреста ще перед Другою світовою війною для Рідного краю, висилаючи поважніші жертви на національні українські цілі, на Рідні Школи, захорони українських інвалідів і на Бойовий Фонд УВО і ОУН [Української військової організації і Організації Українських Націоналістів – Л. В.] та на оборону політичних в’язнів під ворожою окупацією в Україні”*¹⁷. Цей та інші документи із фондів ЦДАЗУ свідчать, що окрім благодійних акцій, наприклад, допомога ветеранам та інвалідам визвольних змагань, сиротам та людям похилого віку, а також освітніх ініціатив, УЗХ долучався й до політичних заходів.

Правозахисну роботу у різних її проявах українські жіночі організації США та Канади здійснювали вдаючись при цьому до різноманітних методів. Так, запрошення Організації українок Канади ім. Ольги Басараб (відділення Західного Торонто) інформує щодо проведення 11 березня 1972 р. розважальних заходів – *“бінго з чайним прийняттям”*¹⁸. Незважаючи на характер акції, зібрані кошти були попередньо призначені на досить серйозні цілі – допомогу і оборону українських політичних в’язнів у Радянському Союзі.

Апелюючи до рідної громади у Західному Торонто представниці ОУК ім. Ольги Басараб акцентують увагу на проблемі репресій в Україні: *“Якраз тепер московсько-окупаційний режим арештував і запроторив у тюрми найвизначніших діячів української культури.*

¹⁶ ЦДАЗУ, ф. 39, оп. 1, спр. 52, арк. 60.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*, ф. 41, оп. 1, спр. 47, арк. 7.

Л. Ващук, *Правозахисна діяльність українських жіночих організацій...*

Їхньою єдиною «провиною» є те, що вони відважно станули в обороні людських прав і свободи українського народу, його мови, тисячолітніх культурних надбань і пам'яток»¹⁹.

Іншим способом поширювати правду про репресії в Україні було обговорення цих питань на зборах громади. Для прикладу, на одному із зібрань членів міського відділу ОУК у Торонто в 1975 р. Осипа Максимів виступила з доповідями “Українки-політв’язні та чому треба демонструвати в їх обороні” та “Які присуди дають в СРСР росіянам і українцям”, а також зачитувала іншим членам організації уривки з твору дисидента, політв’язня Валентина Мороза “Бумеранг”²⁰.

Архівні документи свідчать, що для українського жіноцтва за кордоном 1975-й рік був надзвичайно насиченим різними заходами, націленими на оборону українських політичних в’язнів. Саме цей рік був проголошений ООН Міжнародним роком жінки, у зв’язку з цим жіночі організації за кордоном провели масштабну правозахисну кампанію²¹. На сторінках друкованого органу СФУЖО “Українка в світі”, ч. 2 (46) за квітень 1975 р. анонсувалося проведення у вересні 1975 р. Дня жінки-політв’язня, з метою домогтися амністії для українських жінок, репресованих радянською владою²². У програмі заходу передбачалося проведення маніфестації із залученням членів багатьох жіночих організацій. Також у ході акції планувалося зібрати підписи на захист жінок-політв’язнів та скласти петиції для передачі їх до Комісії Прав Людини при СКВУ та в подальшому – ООН.

До правозахисної діяльності долучилися також й українські жіночі організації країн Південної Америки. Так, у ЦДАЗУ зберігається лист Організації українок “Відродження” в Аргентині, яку очолювала Галя Зінько, до УЗХ від 28 вересня 1976 р. (Буенос-Айрес)²³. Документ інформує, що організація провела свято Жінки Героїні, яке було присвячене жінкам політв’язням. Отриманий дохід у сумі 25 \$ вони переслали УЗХ.

¹⁹ ЦДАЗУ, ф. 41, оп. 1, спр. 47, арк. 7.

²⁰ *Напис історії Конгресу українців Канади в Торонті*, під ред. В. Дідока, Торонто (Beskyd Graphics), 1992, с. 395.

²¹ ЦДАЗУ, ф. 36, оп. 1, спр. 64, арк. 45зв.

²² *Ibid.*, арк. 46 зв.

²³ *Ibid.*, ф. 39, оп. 1, спр. 52, арк. 68.

Документ ще однієї організації Союзу українок Америки, а саме звіт про роботу за грудень 1974 – липень 1978 рр., також інформує про діяльність жіноцтва у цьому напрямі²⁴. На Світовій конференції Міжнародного Року жінки, що відбулася у Мехіко в 1975 р., представниці СУА виступили перед світовим співтовариством із заявами про політичних в'язнів-українок.

Надання гласності проблемі переслідування та порушення прав людини тоталітарним режимом Радянського Союзу було ефективним інструментом діяльності українських жінок за кордоном. У звіті СУА поширення інформації щодо проблем України було визначено одним із пріоритетних напрямів діяльності організації. У документі наголошено: *“Щоб правду ширити, треба її знати і в цьому напрямі діє СУА почерез культурно-освітню референтуру, через свій журнал «Наше Життя», виставки, зустрічі, зв'язки. Для цього була дуже добра нагода – святкування у 1976 році 200-ліття Америки, в які включилася і наша організація і своєю різносторонньою участю в них понесла вістку про нашу культуру і мистецтво в усі закутини Америки”*²⁵.

У цьому ж документі подано інформацію, що на початку 1976 р. У Брюсселі (Бельгія) відбувся Міжнародний Жіночий Трибунал під назвою “Злочини проти жінок”, в якому від СУА взяли участь редакторка журналу “Наше Життя” Уляна Любович і референтка зв'язків Камілія Смородська. Вони знову порушили проблему оборони політичних в'язнів у Радянському Союзі²⁶.

Комунікаційні заходи, такі як конференції, зустрічі, виставки були незамінним інформаційним містком між українським жіноцтвом, що проживало у багатьох державах, та світовою громадськістю і політикумом. Налагодження зв'язків між різними жіночими організаціями та їх співпраця шляхом участі у зустрічах та міжнародних конференціях надавали їхнім акціям більшої ефективності та ймовірності досягнення результату. Ще одним засобом, до яких вдавалося українське жіноцтво за кордоном, була організація маніфестацій. Так, Програма третього конгресу СФУЖО, що відбувся 26–29 травня 1977 р. у Торонто інфор-

²⁴ ЦДАЗУ, ф. 36, оп. 1, спр. 26, арк. 101–102.

²⁵ *Ibid.*, арк. 101.

²⁶ *Ibid.*, арк. 102.

Л. Ващук, *Правозахисна діяльність українських жіночих організацій...*

мує, що захід мав розпочатися з “Маніфестації в обороні переслідуваних та ув’язнених жінок в Україні” на Нейтан Філіпс Сквер²⁷. Згідно документа, наступного дня, 27 травня, учасниці конгресу мали прослухати доповідь Уляни Целевич на тему “Оборона політично та релігійно переслідуваних в Україні”. Також програма інформує, що в рамках конференції відбулася презентація виставки “Рух опору в Україні”, що діяла у бібліотеці Міської Ради з 24 травня по 3 червня 1977 р.

Архівні документи свідчать, що доволі часто керівні особи жіночих організацій здійснювали міжконтинентальні поїздки задля винесення на обговорення світової громадськості проблеми порушення прав людини в Радянському Союзі. Обіжник ч. 6 ГУ УЗХ за вересень 1980 р. інформує, що голова організації Марія Квітковська та її активна громадська діячка Наталя Пазуняк взяли участь у Міжнародній конференції Жіночої Декади у Копенгагені, яку відкривала королева Данії²⁸. Документ вказує, що в конференції брали участь 24 українки з різних країн Європи і Америки.

Під час проведення конференції активістки УЗХ максимально гостро порушили проблему становища української жінки в Радянській Україні. В обіжнику зазначено: *“Пані делегатки роздали тисячі летючок та різних інформацій про положення української жінки і дитини на Україні, відбули пресові Конференції та зорганізували голодівку. Місцева преса майже щодня поміщувала щось про нашу делегацію з поясненнями про Україну й українську жінку”*²⁹.

Слід зауважити, що члени УЗХ представляли українське жіноцтво на Міжнародній конференції Жіночої Декади у складі делегації СФУЖО. Детальна інформація про місію делегації СФУЖО у Данії міститься у статті “Українки у Копенгагені”, авторства Наталії Пазуняк, що зберігається в ЦДАЗУ як додаток до листа СФУЖО від 1 жовтня 1980 р., адресований Президенту СКВУ Миколі Плав’юку³⁰. Стаття передбачалося опублікувати на сторінках Вісника СКВУ.

Документ розповідає, що до підготовки участі у Конференції окрім членів СФУЖО долучилися правозахисниці-патріотки Ніна Стро-

²⁷ ЦДАЗУ, ф. 41, оп. 1, спр. 47, арк. 24.

²⁸ *Ibid.*, ф. 36, оп. 1, спр. 28, арк. 67–68.

²⁹ *Ibid.*, ф. 36, оп. 1, спр. 28, арк. 67.

³⁰ *Ibid.*, ф. 36, оп. 1, спр. 30, арк. 73, 77, 78.

ката-Караванська і Надія Світлична, що емігрували до США. Перша з них готувала матеріал щодо проблеми здоров'я і гігієни жінок-політичних в'язнів у Радянському Союзі. Друга – опрацювала тему умов праці жінки-в'язня у СРСР³¹.

Крім цього, стаття уточнює питання представництва СФУЖО на Конференції. Згідно документа, делегація була представлена такими українськими жіночими організаціями: Союз українок Америки, Український Золотий Хрест, Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України (США); Об'єднання Жінок Ліги Визволення України (Канада); Об'єднання українських жінок у Німеччині, Союз українок Франції, Організація українських жінок у Великій Британії, Товариство ім. О. Теліги в Англії³². Таке широке представництво дало можливість українським делегаткам представити перед міжнародною спільнотою “життя жінки поневоленої нації”.

Слід наголосити, що українське жіноцтво за кордоном одним із важливих завдань своєї діяльності вбачало захист прав переслідуваних та політв'язнів у Радянській Україні. Документи, що зберігаються у фондах ЦДАЗУ, переконливо доводять, що задля досягнення своєї мети українські жіночі організації визначали для себе такі завдання: інформувати світову громадськість про існуючий рух опору в Україні та про злочини радянської влади проти українців; висловлювати свою солідарність з діяльністю дисидентів; надавати фінансово-матеріальну допомогу політв'язням та їх родинам. Реалізація цих завдань стала можливою шляхом участі українок на міжнародних конференціях, підготовки виставок з цієї тематики, організації маніфестацій, збору коштів, за які в подальшому купувалися харчі та речі щоденного житку політв'язням та їх родинам. Наведені факти із архівних документів не повністю висвітлюють масштаби діяльності українського жіноцтва у сфері правозахисного руху. Проте вони чітко змальовують образ української жінки за кордоном – вольової, соціально та політично активної, яка не залишалася осторонь проблеми свого народу.

³¹ ЦДАЗУ, арк. 77.

³² *Ibid.*, арк. 78.

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ ім.О.БАСАРАБ
Відділ у Західньому Торонті

7

Торонто, дня 1 березня 1972 р.

З А П Р О Ш Е Н Н Я

Організація Українок Канади ім.Ольги Басараб, Відділ в Західньому Торонті, має шану запросити Вас з родиною і знайомими на

БІНГО З ЧАЙНИМ ПРИЙНЯТТЯМ

що відбудеться в суботу, дня 12 березня 1972 р., о 7-ій год.увечорі в залі Філії УНО при 105 Едвін Еве. в Західньому Торонті.

Дохід з бінга призначений на ДОПОМОГУ І ОБОРОНУ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ У ССРС. Якраз тепер московсько-окупаційний режим арештував і заборонив у торні найвизначніших діячів української культури. Їхньою єдиною "провиною" є те, що вони відважно станули в обороні людських прав і свободи українського народу, його мови, тисячолітніх культурних надбань і пам'яток. Довелося їм обороняти навіть "могили наші милі" що їх ворог безповадно нищить та заорує, як заорала ЗАПОРОВЬКУ СІЧ - цариця-вовчица Катерина 2-га 1775 року.

Допомога потрібна негайно, нашим священним обов'язком, які живемо у вільній країні, життям спокійним - свободним, без страху та в добробуті, є допомогти тим нашим братам, які жертвують своє молоде життя за людські права українського народу, та їхнім родинам, які залишилися в холоді й голоді та є переслідувані.

Цей священний обов'язок допомогти мусить принести кожний з нас. Тому щераз просимо прибути на цей вечір, який буде корисний для Вас як відпочинок після праці, а для наших братів повинен принести засоби для моральної і матеріальної піддержки.

Очікуємо Вас з рідними, приятелями, друзями, сусідами, знайомими на цьому вечорі.

Управа Відділу ОУК
в Західньому Торонті

Запрошення ОУК ім. Ольги Басараб на захід, організований на підтримку українських політ'язнів у Радянському Союзі. Торонто, 1 березня 1972 р.
ЦДАЗУ, ф. 41, оп. 1, спр. 47, арк. 7